

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה משיעוריו של

הגאון הינוקא
רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

פרשת יתרו **169**

אשר ראו עיניך

וַיַּרְדֵּה ה' עַל הַר סִינַי (יט, ט). מעמד הר סיני נחזק לדורות בלבבות ישראל, כמו שהזכירה תורה (דברים ד, ט-י) "רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך, ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך, והודעתם לבניך ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב", ומשמעות הדבר, שכפי שיעורר האדם ליבו לזכור מעמד הר סיני כן יהיה לו הדבר כרואה בעיניו ממש, כמו שדרש רבי דוסטאי ברבי ינאי בשם רבי מאיר במסכת אבות (ג, ה) מפסוק זה, שכל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, יכול אפלו תקפה עליו משנתו, תלמוד לומר (שם) 'ז'פן יסורו מלבבך כל ימי חיך', הא אינו מתחייב בנפשו עד שישב ויסרים מליבו.

זכור אל תשכח

וּכְתַב הַרְמַב"ן (דברים ד, ט, ובהשגותיו לספה"מ שכתת הלאווין ב) שיש בזה מצוות 'עשה' לזכור מעמד הר סיני, ומצוות 'לא תעשה' להזהר מלשכחו, כי עשה השי"ת את מעמד זה בכדי שנלמד ליראה אותו כל הימים, ונודיע לזרענו מדור לדור כל מה שהיה שם בראיה ובשמיעה, ובה תקבע האמונה בלבבות זרענו כרואים הדבר בעיניהם ממש, כענין שאמר ה' למשה במעמד הר סיני (שמות יט, ט) "הנה אנוכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם", שבזה יחשב לנו שקיבלנו התורה מפי הגבורה לאזנינו, ויאמינו בנינו שבוודאי ראינו אנו כולנו בעינינו כל אשר סיפרנו להם.

עמוד שהאמונה סובבת עליו

וּכְתַב הַרְמַב"ם באיגרת תימן, שזכרון זה הוא עמוד שסובבת ונשענת עליו האמונה, כי היא עדות מוכחרת ביותר שלא היתה כמותה מאז ומעולם, שתשמע אומה אחת בכללה את דיבור הקב"ה ותראה כבודו עין בעין, והיה הדבר "לבעבור נסות אתכם... ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו" (שמות כ, טז), שמתוך זכרון זה יעמדו ישראל בכל נסיון שיבחנו בו, ולא יזוז לבבם מהאמונה ולא יחטאו חלילה. וביאר הקדושת לוי (כ"ב יתרו) שזהו שאמר הכתוב 'לבעבור נסות אתכם בא האלהים', לומר שבכדי שיוכלו ישראל לדורות עולם לעמוד בכל נסיון אמר הקב"ה בעצמו את ב' דברות הראשונות 'אנכי' ו'לא יהיה לך' כמובא במסכת מכות (בדף כד ע"א), כי בזה נרשמו ונחקקו ב' דברות אלו בלב כל איש ישראל, עד שאפילו הקל שבקלים מוסר נפשו על קידוש שמו יתברך.

אשר ישנו ואשר איננו

ועל זה אמר הכתוב (דברים לג, ד) "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב", וביאר המשך חכמה (שם) שמצד מעמד הר סיני מורשה היא לנו התורה מדור לדור ומאב לבן, ועל כך כרת ה' עימנו ברית ושבועה נצחיית על הדבר (דברים כט, יא), כי נפשותינו עמדו שם, כמו שאמר משה לישראל בעת שכרת עימהם את ברית התורה לנצח "ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת ואת האלה הזאת, כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום... ואת אשר איננו פה עמנו היום" (דברים כט, יג-יד), ודרשו זאת בתנחומא (יתרו יא) ובשמות רבה (כת, י) שכל נשמות ישראל שבכל הדורות עמדו בהר סיני, ולכך נפש כל אחד מישראל מעיד על כך, כי בצורת נפשו חקוקה כל ההתפעלות שהיתה לו בעמדו על הר סיני.

ולא יסף

כי מהות מעמד זה הוא נצחי, שהרי לא פסק קול ה' מסיני לעולם, כמו שכתוב בדברות שבפרשת ואתחנן (דברים ה, יט) "את הדברים האלה דיבר

ה' אל כל קהלכם בהר... קול גדול ולא יסף", ותרגם אונקלוס 'ולא פסיק' ועדיין הולך ונשמע הקול כמובא במסכת סנהדרין (בדף יז ע"א). וביאר המהר"ל (בדרוש עה"ת) שעיקר ה'קול גדול' שבהר סיני נצרך לדורות האחרונים, שאין הלב פתוח כלל רק כמלא נקב מחט סדקית, כי גובר הגוף אף על השכל ומונעו מלהפתח, ובעבור דורות אלו הגדיל הקב"ה הקול בכח יותר מהראוי, כי הקול הזה נצחי ואי אפשר שיפסק חלילה בדורות אחרונים. וביאר עוד, שלכך תקנו חכמים במטבע לשון ברכת התורה 'נותן התורה', ולא 'נתן', כי בכל יום ויום נותנה הקב"ה ומשפיעה לישראל, בכדי שלא תשתכח מהם חלילה לגמרי.

כי לא תשתכח

וּכְתַב עוֹד, שעל זה אמר רשב"י במסכת שבת (בדף קלח ע"ב) שבוודאי לא תשתכח התורה מישראל, כי בכח זכרון מעמד זה הטבוע בנשמות ישראל נעשתה התורה למהותם ממש, שאילו תשתכח מהם חלילה, יתבטלו אף הם, והלא כבר הבטיח הקב"ה ש"נצח ישראל לא ישקר" (שמואל א' טו, כט), אם כן בוודאי לא תשתכח מהם התורה. כי התורה היא כסגולת ישראל בעצמותם, ולכך מוכרחים ישראל להתייגע בתורה ולעמוד על דבר אחד שבה מענין הדומה לו במקום אחר, וכמו שדרש רבי נחמיה בירושלמי ר"ה (פ"ג ה"ה) מה שנאמר בתורה (משלי לא, יד) "ממרחק תביא לחמה", שדברי תורה עניים הם במקום אחד ועשירים במקום אחר, כי מפני נעשים ישראל בהתגברות הגלות לעם מפוזר ומפורד בין העמים, כן נעשית התורה כמפוזרת ומפורדת, אבל בוודאי מובטחים הם שלעולם לא תסתלק ולא תשתכח מהם התורה, כי היא היא עצמותם ומהותם ממש כאמור.

שמחים כנתינתן מסיני

ועל כך מברכים אנו בברכת התורה 'אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, ברוך אתה ה' נותן התורה', שיש לכיין בברכה זו על מעמד הר סיני, אשר בחר בנו מכל העמים וקרבתו לפני הר סיני, והשמיענו דבריו מתוך האש, ונתן לנו את תורתו הקדושה שהיא בית חיינו, כלי חמדתו שהיה משתעשע בה בכל יום, כמו שכתב הטור (בא"ח ס"ח מז), ובזה לא יבוא אדם חלילה לידי שכחת התורה כמו שכתב הב"ח (שם), וכמבואר בנתיבות עולם למהר"ל (בנתיב התורה ז).

וזכירת מעמד הר סיני מועלת היא להרגיש הארת מתן תורה בפועל כמו שכתב השפת אמת (כ"ב ואתחנן תרל"ד), ועיקר הדבר הוא בעת עסק התורה ממש, שיש לאדם לזכור אז את מטבע ברכת 'נותן התורה' שהוא בלשון הווה כאמור, ויצייר לעצמו כאילו עומד הוא כעת על הר סיני ומקבל התורה בגיל ורעדה מנותן התורה, וכמו שדרשו זאת בזוהר ריש פרשת חוקת (בדף קעט ע"ב), ובפרשת אחרי (בדף סט ע"א) במה שכתוב 'היום הזה נהיית לעם', וכאמור, וכמו שציין רד"ל כמה פעמים 'היו הדברים שמחים כנתינתן מסיני'.

כי בעסק התורה מתעוררים כל הקולות של מעמד הר סיני, כמו שכתב בנפש החיים (שער ד פ"ד) שכפי שבעת מעמד מתן תורה נתדבקו ישראל כביכול בדיבורו יתברך, כן גם עתה בכל עת ממש שהאדם עוסק והוגה בתורה הקדושה הוא דבוק על ידה בדבורו יתברך ממש, מפני שכולה מאמר פיו יתברך למשה בסיני, ואפילו מה שתלמיד קטן שואל מרבו בכל הדורות, כמובא בירושלמי פאה (פ"ב ה"ד) וביקרא רבה (כ"ב, א), וכל תיבה ותיבה שעוסק בה נחצבת היא כלהבת אש מפיו יתברך כביכול, כמעמד הר סיני, ובה משתלשל ונמשך שפעת אור וברכה ממקור שרשה העליון לכל העולמות, וגם מאירה הארץ מכבודה ומתברכת, שמביא האדם בה ועל ידה הרבה טובה ושפע ברכה לעולם.

ואלה יעמדו על הברכה

העלון מוקדש לרפואת ישועת והצלחת: פבל נסים בן מרינה, יאיר בן טניה, אוריאל בת לאה, נתנאל הקון בן סיגל, אוריאל יצחק יעקב בן שושנה רוזט, קרניאלה בת תמר אידל. לרפואת אביגיל מזל בת שושנה סותן להקדשות יקיריכם ניתן לפנות בטל' 076.5995991

לעילוי נשמת

יהודית ביילא ב"ר שלמה יהודה וריקל ב"ר עזרא, בנימין בן זלפה, איסוג בן מריה וניסים, ליאל בן משה הי"ד, ראו דור דרור בן רונית.

חביבה על לומדיה

ובזה נעשית התורה חביבה על לומדיה כנאמר בה (משלי ה, יט) "אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד", ודרש רב שמואל בר נחמני במסכת עירובין שדברי תורה חביבין על לומדיה בכל שעה ושעה כשעה ראשונה, וכדד זה שכל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו חלב, כן בכל זמן שהוגה אדם בתורה הקדושה מוצא הוא בה טעם. וכמו שפיתח ודרש רבי יהודה במסכת ברכות (בדף סג ע"ב) מה שאמרו משה והכהנים והלוויים על גרזיזים ועיבל "הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם" (דברים כז, ט), וכי באותו יום נתנה תורה לישראל, והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה, אלא ללמדך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני, ואמר רבי תנחום בר רבי חייה איש כפר עכו, תדע, שהרי אדם קורא קריאת שמע שחרית וערבית, ואילו ערב אחד אינו קורא חלילה, דומה הדבר בעיניו כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם.

ובזה ביאר הכלי יקר בפרשת אמור (ויקרא כג, טז), שלכך לא מוזכר בתורה סימן ליום 'מתן תורה', כי לא רצה הקב"ה להגביל לכך יום ידוע, אלא רמז הקב"ה יום נתינתה במה שאמר (שם) "עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'", להורות שהתורה מנחה חדשה היא בכל יום ויום, כי צריכה היא להיות חדשה אצל האדם בכל יום כאילו היום קיבלה מהר סיני, וכמו שדרשו בספרי (ואתחנן, לג) מה שאמר הכתוב (דברים י, י) "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך", שיהיו דברי תורה חדשים בעיניך, ולא כדבר הישן שקץ לבו של אדם בו, שהרי באמת אתה מוצא בה דבר חידוש בכל יום ויום.

קרבו לפני הר סיני

ולכך מברכים אנו בכל יום "שלא עשני גוי", כי בכל יום מקרב אותנו הקב"ה שוב להר סיני ובוחר בנו מחדש לעם סגולתו, כמו שביאר הרמח"ל בדעת תבונות (אות קנה) שלכך אנו אומרים בהגדה של פסח 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו', כי במעמד זה נעשינו למשרתי ה' כמו

שאמר הקב"ה "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יט, ו) ומשם והלאה נשארו ישראל מובדלים מן העמים, ונשפע בהם כח עליון לשמור כל המצוות ולתקן בהם ועל ידם את כל הבריאה כולה, ומעלה זו מתחדשת בישראל תמיד דבר יום ביומו, כענין שנאמר 'היום הזה נהיית לעם' כאמור, שיראה אדם עצמו בכל יום כאילו הוא מקבל תורה מהר סיני ונבחר מחדש לעם סגולתו של הבורא ב"ה כמובא בתנחומא (כי תבוא א).

הופיעה רוח הקודש

ובזה נעשה האדם כמעיין המתגבר ונחה עליו רוח ה' לגלות ולחדש בתורה לאמייתתה, כמו שכתב התורת חיים (בכ"מ דף פה ע"א) שהשפע של מתן תורה הוא מה שעתידי תלמיד ותיק לחדש בתורה בכל דור ודור כאמור, ואותו השפע קיים לעולם ועד, וכל תלמיד ותיק העוסק בתורה לשם שמים חוזר ונשפע עליו שפע זה, שהוא כדמות רוח הקודש הנחה עליו, וזוכה בכוחה לחדש חידושי התורה. וכמו שביאר החתם סופר בתשובותיו (ח"א, רח) מה שכתב הראב"ד בהלכות לולב (פ"ח ה"ה) 'כבר הופיעה רוח הקודש בבית מדרשינו', וכן כתב כיוצא בזה כמה פעמים, שהוא רוח ה' הנחה על עוסקי בתורה לשמה, שזוכים לכוון האמת אפילו אם לפי טבע חכמתם ושכלם לא ישיגו ידיהם תושיה כזו, כי בחסדו הגדול יהיב להם קוב"ה חכמתא לחכימא לפי שעה.

אביתר בני כך הוא אומר

וכבר כתב הבני יששכר בספר מעין גנים (פ"ב) שעסק התורה לכוין ההלכה לאמייתת של תורה אפילו בדבר קל גדול ונכבד הוא מכל המדריגות, אפילו מהשגת רוח הקודש וגילוי אליהו, שהרי הוכיח אב"י במסכת גיטין (בדף ו ע"ב) שרבי אביתר גברא רבה הוא וכיון לאמייתת של תורה ממה שהודיע לו אליהו שאמר קוב"ה שמועה מפיו, ולא מפני שזכה לגילוי אליהו, כי עסק התורה בשכליות שבה עולה על כולנה, כי היא המשיבת נפש לשורשה ולמקורה ולמחצבה, והיא המוציאה את האדם מן החומריות לשומו עליון יותר ממלאכי השרת.

"בית יעקב לנו ונלכה באור ה'" (ישעיה ב, ה)

משיעור יום ה' ואתחנן תשע"ג

גדולה הכוללת לכל הנשמות, ולכך עמד הקב"ה ושתל נשמות גדולות ונוראות במעלה מאד מאד, והוריד כל אחת מהם בדור וזמן הידוע לו יתברך לבדו, והשיגו הם בזמן קצר את מדרגתם העצמית, היינו שהגביהו את גופם לתכלית העליה, כענין שנאמר במשה (שמות ג, ה) "של נעלך מעל רגליך", וכענין שנאמר בדוד (תהלים קט, כב) "וליבי חלל בקרבי", היינו שביטלו לכל רושם השייך לזוהמת הנחש ונזדככו מכל רשימו של חטא אדם הראשון מצד מדרגתם.

ואחר שהשיגו הצדיקים את מדרגתם העצמית החלו לפעול את תכלית ירידתם לזה העולם, מפני שלא ירדו לזה העולם לצורך תיקון עצמם כלל, אלא לצורך נשמות ישראל להעלותם למדרגה גדולה הראויה להם כפי שורש צור מחצבתם, ומפני גודל מעלת אלו הצדיקים כוללים הם את כלל נשמות ישראל, ובכל עבודתם היו מכוונים להוציא ולהעלות את כלל נשמות ישראל למדרגה גדולה, וכל מטרתם בעבודתם היא לחקוק לדורות עולם דרכים ומסילות לכל נשמה שתבוא לזה העולם עד ביאת משיח, שתוכל בהם ועל ידם להשיג לכל תיקוני מדרגת נפש רוח ונשמה השייכים לה.

ג

והנה כל אשר עובר האדם בעולם הזה הוא מכוון גדול בפרטי פרטיות להיות לו לעזר וסיוע לבוא אל תיקונו, אם במדרגת 'נפש' אם ב'רוח' או ב'נשמה', ועל אף שיש אדם שלא זכה אלא להשיג מדרגת 'נפש', מכל מקום בכל דבר הנעשה עימו במאורעות העולם, ובכל עסק התורה והמצוות ועבודת השי"ת, נוגע האדם בכל תיקוני מדרגות נשמתו ותיקוני העולמות בכל המדרגות כולם, אמנם עיקר העתקת האדם ממדרגה למדרגה עד שיעלה ויצא לגמרי מהמשכנתו אחר הרע וידבק בטוב המוחלט, עד שיהיה אצלו ברור מהי הדרך הנכונה, וילך אחר התורה, ויתבטל ממנו יצרו הרע מדרגה אחר מדרגה, הכל הוא בכח אותם הנשמות הגדולות במעלה מאד כאמור.

כי כשם שירידת הנשמה למקום הנסיגות הקשים ומקום עביות וזוהמת הנחש נעשה מתוך שהיה נכלל בנשמת אדם הראשון כאמור, כך עלייתו ממקום זה תלויה היא בכך שיהיה נכלל באלו נשמות הצדיקים שלא ירדו לעולם אלא לשם כך שיתכללו בהם נשמות ישראל, ולהיות להם לעזר וסיוע להסיר מהם לכל זוהמת הנחש ולדבקם באור פני אלהים חיים.

ד

והנה הדרך להיות נכלל באלו הנשמות הוא על ידי עצם ראיית פניהם, ועיקר משמעות הדבר הוא הידיעה מדרכם ודעתם וכל הקורות אותם. שהרי ראיית

א

ענין השתלשלות נשמות ישראל וסדר התגלותם ותיקונם בכל דור הוא סוד עצום וגנוז מאד מאד, ושורש מעלת נשמות ישראל קדמו עוד לבריאת העולמות כולם כמובא בויקרא רבה (לו, ד). ובעבורם הכין וברא הקב"ה לכל העולמות כולם, בכדי שיוכלו להשיג באורו ולדבוק בו.

כי הנה כל דרך בריאת העולמות הוא בסוד הכתוב (תהלים קד, ב) "עוטה אור כשלמה", שדרש זאת רשב"י בזוהר בא (בדף לט ע"ב) ש'כיון דנתלבש עבד מה דעבד', היינו שמתוך לבושי המלכות, שהיה האור כולו בסוד מלבוש, ברא הקב"ה לכל העולמות, כי זה הלבוש גם הוא אור, בסוד 'הוא ושמו אחד', וכהדין קמצא דלבושי מיניה וביה, ונתלבש הקב"ה באור המלכות לכסות לאורו יתברך בכדי שיוכלו הנבראים לסובלו ולא להתבטל מפניו.

ובכל אלו הדברים אין לנו כל השגה ודיבור כלל אלא מצידנו המשיגים, וזה הלבוש הוא למען דבקות והשגת הנשמה בכל פנימיות אורו יתברך המתגלה באותיות התורה, כי ברא הקב"ה דרך בסוד הנשמה שיהיה בה כח לעמוד ולא להתבטל מפני אורו יתברך, וזהו על ידי זה הלבוש, שגם הוא אורו יתברך בסוד 'הוא ושמו אחד'. ובסוד עצום זה אין לנו רשות לחשוב מלבד זאת שנדע שלא יוכל לעמוד בסוד זה אלא מי שזכה למדרגת נשמה ולהדבק בסגולתה שתוכל לעמוד ולא להתבטל מפני אורו יתברך, וכנאמר (ישעיה ב, ה) "בית יעקב לכו ונלכה באור ה'", ואז גילוי השכינה אל הנשמה היא בבחינת 'שפה' העולה כמנין 'שכינה', ובסוד שפת הים, כמו שכתוב (איוב לח, יא) "עד פה תבוא ולא תוסיף" וכמובא בתיקוני"ז (בתיקון סט בדף קח ע"א), היינו שמשגיגה הנשמה בדבקות השכינה מתוך השפה והגבול והלבושים שהם 'חול ושפת הים', וכמו שכתוב (בראשית לב, יג) "ושמתי את זרעך כחול הים", שמתוך כך יקנו למדרגת נשמה וישיגו לכל סודות התורה.

ב

ויסוד התורה והאמונת חכמים הוא שראה הקב"ה שאין העולם יכול להתקיים מבלעדי נשמות הצדיקים ולכך עמד ושתלן בכל דור ודור כמו שאמר חייא בר אבא בשם רבי יוחנן במסכת יומא (בדף לח ע"ב), ומשמעות הדבר, שרצה הקב"ה שכל נשמה ונשמה תבוא לתכליתה לבוא ולהשיג ולהיות דבוקה באורו יתברך, ומאחר שהיו כלולים כל הנשמות באדם הראשון וירדו מטה על ידי החטא, הנה גם בכדי שיעלו כלל הנשמות למדרגתם הראויה להם כקודם החטא ויוכלו להשיג באור העליון, צריך שיהיו הם נכללים בנשמה

רשעים מביאה את האדם למטה, וכפי מנהג צדיקים גדולים במעלה ששומרים הם את עיניהם מלראות כל דבר שאינו דבוק בה' ב"ה, אמנם עיקר המשמעות של שמירת העיניים מן הרשעים הוא בדעת האדם, היינו שלא יהיה לו ערך ונתינת כבוד להצלחת רשעים, ולא יהיה הרשע בעיניו כמצליח, וכנאמר (תהלים לו, ז) "אל תתחר במצליח דרכו". ומאידך משמעות ראיית פני צדיקים היא, שיהיו נשואות עיני האדם תמיד אל דרכי הצדיקים, ויתן את כל ענין הכבוד והערך הראוי לעבודת הצדיקים, ובעיקר שיהיה לו יוקר ואמונה גדולה לאור הרחמים היוצא מהם, כי מאחר ועיקר תכליתם הוא להעלות הנשמות, הנה מוכרח שעיקר מה שבאו להאיר הוא את מידת הרחמים, שיהיה גילוי לכל אחד ואחד איך יכול גם הוא להיות דבק בכל הטובות והמעלות ולבוא אל שלמות תיקונו.

וכלל הענין, שכל עלייה אמינית בדרכי עבודת השי"ת מוכרח שיהיה הדבר מתוך דרכי הצדיקים שחקקו זאת מכבר בעולם והכינו וסללו זאת לאדם שיבוא העת שיוכל ויצטרך לידע ולהשיג את קרבת השי"ת בדרך זו, וככל שיחזור האדם וילמד ויעסוק בדרכי הצדיקים ודרך עבודתם וסדר עלייתם, הנה בזה הוא נכלל בכל סדר עלייתם ממדרגה למדרגה.

שהרי מעשי אבות סימן לבנים כנרמז בתנחומא (לך לך ט) כמו שביאר הרמב"ן (בראשית יב, י), וכאשר הלך אברהם למסעיו, הנה בזה חקק לכל מסעי בני ישראל לדורות עולם והשריש בהם לעתיד לבוא את כל סדר עליית מדרגתם, כי לא היו בניו יכולים לבוא לכל אלו הטובות ולולי שהיה הוא חוקק זאת בכל העולמות בגדולת מעלת נשמתו ובעוצם יגיעתו ועבודתו לפני השי"ת, וכאשר עוסק האדם בדרכי הצדיקים הרי הוא כעוסק במעשה מרכבה ומעשה בראשית, כי מעשה מרכבה הוא מעשה האבות כמו שאמר ריש לקיש בבראשית רבה (מז, ו) ש'האבות הן הן המרכבה', וכל מעשיהם נעוצים הם בכריאת העולם ומעשה בראשית וברצון השי"ת לברוא את העולם.

ה

והנה כאשר נעיינ בכל דברי התורה נבחין בפשטות ונראה שראשית ותכלית כל כונה ומחשבה ותכלית כל דבר שהיה נגד עיניהם של הצדיקים היא השכינה ומלכות ה' ב"ה, כי היא תכלית בריאת העולמות, והיא סוף המעשה והיא תחילת המחשבה, ובסוד "אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים" (ישעיה מד, י). ולכן גם עליית הנשמה אינה אלא מצד הקרבה למלכות ה', ובכל התורה והמצוות ועבודת השי"ת חותרים אנו ומשיגים למלכות ה', והוא תכלית הכל, להכליל ולהיות דבוקים במלכותו יתברך.

והנה תכלית קרוב הנשמות למידת המלכות היא בבית המקדש בבניינו, כי כאשר בית המקדש בבניינו נמצאת המלכות קרובה ומגולית לכל נשמות ישראל, ומשמעות הדבר, שנועד לכל ישראל קרבת ה' ב"ה. ועיקר הקרבה אל המלכות היא מתוך עבודת התפילה, וכנאמר (דברים ד, ז) "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו", וקרבה זו מגולית היתה ביותר בבית המקדש, שהוא מגדל הבנוי לתלפיות' (ש"ש ד, ד), שהוא 'תל' שכל 'פיות' פונים אליו ומתפללים בו, כמו שדרשו זאת במסכת ברכות (בדף ל ע"א) ובשיר השירים רבה (ד, יא), כי הוא בית התפילה, כנאמר (ישעיה נב, ז) "כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים".

ומפני כך כל התיקונים והעליות במדרגות הנשמה הם בכל עסק ועבודת התפילה והקרבות. כי כל הניצוצין המתבררים תמיד עולים בסדר והדרגה, שתחילה צריך לשבר הקליפה, ולאחר מכן לברר הקדושה מתוכה, ולהעלות לאותו הניצוץ הקדוש, ולכלול אותו בקדושה. וכל זה נעשה בכח התורה, וככל שיעסוק בתורה יותר כך יברר עימו חלקים גדולים יותר, אמנם עיקר עליות כל הביוריים נעשים על ידי התפילות בכל סדר עולמות ב"ע (בריאה יצירה עשיה), שהם כנגד נפש רוח נשמה, ובוה עולה כל חלק וחלק מאותו הביוריו ושם לשורשו ומקומו.

ולכן תכלית האדם הוא שיעסוק בתורה, ובוה מברר כל חלקי הניצוצות השייכים אליו משורש נשמתו, וכאשר עוסק האדם בתורה ניצול מגלות, כי אז באים כל הניצוצין עד אליו בדברי תורתו, ובכל התורה משבר הקליפה ומברר את הטוב מן הרע בכל עסק התלמוד וההלכה, אמנם בכדי שיעלה לכל עבודתו מעולם לעולם, ויעלה גם הוא במדרגתו ומדרגת נשמתו, לזה צריך הוא לכח התפילה.

ו

אמנם כלל הביוריים והעליות תלויות במחשבה, כי הכל במחשבה אתבריריו כמו שאמר בזוהר פקודי (בדף רנה ע"ב), ומשמעות הדבר, שהכל תלוי כפי כוונתו ודרכי רצונותיו של האדם בתורתו ובתפילתו, ואם כוונתו נכונה ואמינית, הרי שבעסק התורה והתפילה יברר ויעלה את כל השייך לו ויתקן את נפשו ורוחו ונשמתו. אמנם מפני שירדו הנשמות מטה מטה, אין בכוחם לכוון להדרך הנכון בכל מטרת הלימוד והתפילה, ולכן נתן לנו הקב"ה את הצדיקים, שכאשר נהיה דבקים בהם ובדרכיהם, תהיה נכללת כל עבודתינו בעבודתם, ונכוון את דעתנו שרוצים אנו להיות זנב לאריות לאלו הצדיקים שידעו את דרך הכוונה בכל

עסק התורה והמצוה, ובוה נכללים אנו בכל דרכיהם בעלייתם, וזוכים גם אנו לתיקוני נפש רוח נשמה ולהשלים את כל תיקונינו בעולם.

והנה הברכות נתונות לאברהם לאחר שזכה למדרגת נשמה, ובסוד "והוא יושב פתח האוהל" (בראשית יח, א), כלומר שנמצאת זכותו בפתח השמים בכדי להריק ולהשפיע הברכות לכל הבאים אחריו, וכמו שאמרו בזוהר לך לך (בדף פז ע"ב) שכיון שבא אברהם התעוררו ברכות לעולם, כמו שהבטיח לו הקב"ה "ואברכך... והיה ברכה" (בראשית יב, ב), היינו שיצחק היה מקבל מאברהם, ויעקב היה מקבל מיצחק. והנה האבות כולם השיגו לכל מדרגות נפש רוח ונשמה, ואברהם קנה למדרגות ה'נפש' בכל נשמות ישראל, יצחק היה מקבל מאברהם, ובוה הלך וקנה גם למדרגת ה'רוח' בכל נשמות ישראל לדורות עולם, ויעקב היה מקבל לכל מדרגות ה'נשמה' מיצחק, ובוה הלך וקנה לכל מדרגות הנשמה בכל נשמות ישראל לדורות עולם, כי היתה מטתו שלמה כמובא בויקרא רבה (לו, ה).

ויוסף הצדיק הוא כנגד ה'רוח', כי מידת היסוד שכנגד יוסף הצדיק היא עיקר תולדת מידת התפארת, וכמו שנאמר (שם מא, לה) "אשר רוח אלהים בו", כי יוסף הוא תולדה וחיודש שיצא מיעקב, כי הוא היה צדיק בפני עצמו עד שיעקב היה רואה במזלו שיש אור גדול במצרים, בסוד "יש שבר במצרים" שהוא נוטריקון שם בן רחל.

ודוד הבא מיהודה הוא גילוי עצמותו של יעקב, כי יהודה הוא כמידת מלכותו של יעקב, ולכן היה דוד המלך מביא לכל הגילויים שהשיג יעקב במדרגת הנשמה, והולך ומברר בסוד מה שהתאוה לו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים כמובא בתנחומא (נשא טז), בכדי להאיר ממעלה למטה. כי תכלית העליה היא ירידה, היינו שתכלית העלייה במדרגות הנשמה, שהוא כעין עיבור, הוא בכדי שישבו ויאיר זאת בסוד לידה. ולכן היה טורח דוד ביגיעות עצומות בעבודת התפילה, וזאת הדרך שהוא הנחיל לכל ישראל, שהחדיר בנשמותיהם שיהיו כל אחד ואחד בעלי תפילה, כי הוא פנימיות ענין מדרגת ה'בית' ובית המקדש, וכמו שכתוב 'כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים', שזהו פנימיות השראת השכינה בבית המקדש, וכל זה בכדי שיעלו ויזכו כל ישראל לבוא לכל תיקוני נפש רוח ונשמה מכל מדרגה שיהיו.

ולכן העוסק בספר התהלים ובדרכו של דוד המלך הוא כעוסק בנגעים ואהלות כמו שביקש זאת דוד מקוב"ה כמובא במדרש שוחר טוב (א, נ), כי התפילה מבטלת מהאדם כל נגע וטומאה המונעת אותו מהעליה שצריך הוא לכל חלקי נפשו ונשמתו. ולכן בדוד נתגלה כל תקות וטובת ישראל העתידית, כי בו נחתם גילוי הדבר שיהיה תיקון לכל, כי היתה כל מהותו קשורה בבית המקדש, בית התפילה, שהוא קרבת ודבקות ישראל בה' ב"ה.

ז

כי הנה כל השגת ועליית הצדיקים בהשגת ותיקון נפש רוח ונשמה היה הדבר מצד דרכי התפילה ומתוך כוונת דעתם על גילוי המלכות בבית המקדש, וכענין שדרש רבי אלעזר במסכת פסחים (בדף פח ע"א) מה שכתוב (ישעיה ב, א) "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל ה' אל בית אלהי יעקב", ולא נאמר אלהי אברהם ויצחק, כי בית שיכנה לעתיד אינו כאברהם שקראו 'הר' שנאמר (בראשית כב, יד) "אשר יאמר היום בהר ה' יראה", ולא כיצחק שקראו 'שדה' כענין שנאמר (בראשית כד, טג) "ויצא יצחק לשוחר בשדה", אלא כיעקב שקראו בית, שנאמר (בראשית כח, יט) "ויקרא את שם המקום ההוא בית אל".

ו'הר שדה ובית' הם כנגד נפש רוח נשמה, 'הר' הוא כנגד הנפש, כמו שכתוב (בתהלים כד, ג-ד) "מי יעלה בהר ה'... אשר לא נשא לשוא נפשי", וכתב 'נפשו', כי בזה עלה ונתעלה למדרגת נפש. ו'שדה' הוא כנגד הרוח, כמו שדרשו בזוהר פנחס (בדף ריו ע"ב) מה שכתוב (בתהלים קג, טו טז) "כציץ השדה כן יציץ, כי רוח עברה בו ואיננו", שעולה האדם ומתחדש מאותו השדה מפני שאותה רוח קדושה שורה עליו וזהו 'ואיננו', היינו שעלה במדרגה, וכנאמר בחנוך (בראשית ה, כד) "ואיננו כי לקח אותה האלהים", שעלה ונתעלה. ו'בית' הוא כנגד הנשמה, כמו שכתוב (בתהלים פד, ד) "גם ציפור מצאה בית", ודרשו בזוהר בלק (בדף קצו ע"ב) שמרמז הדבר על הצדיקים שהשיגו לכל מדרגות הנשמה, שחביבים הם ביותר לפני קוב"ה, ומדורן עימו יתברך כביכול.

ואברהם שהוא כנגד הנפש עלה וקנה לכל מדרגותיו ב'הר המוריה', ולכן קראו 'הר', וזה היה מקום תפילתו, ויצחק שהוא כנגד הרוח עלה וקנה לכל מדרגותיו ב'שדה המכפלה', וזה היה מקום תפילתו, ולכן קראו 'שדה', ויעקב גם הוא כאברהם, שעלה וקנה לכל מדרגותיו במקום המקדש, אמנם קראו 'בית' ולא הר, וזהו מפני שאברהם העלה לכל מדרגת הנפש של כל ישראל, ויצחק לכל מדרגות הרוח, ויעקב לכל מדרגות הנשמה כי היתה מיטתו שלימה כאמור, אמנם עיקר מה שעלה יעקב לכל מדרגות הנשמה שבכל ישראל הוא בבחינת עיבור, ובכדי לשוב ולהאיר כל אלו המדרגות במקום הנפש והמלכות, שהוא במקום המקדש, ולכן בזה נקרא הוא 'בית' ולא הר, שהוא מקום ודירת קבע, וכנאמר (תהלים קלב, יד) "זאת מנוחתי עדי עד פה אשב

כי איתיה", שהוא מקום הקבוע והראוי לו, ועיקר הדבר על ידי דוד המלך שעמד מזרעו, שבו ועל ידו המשיך יעקב את כל תכלית עליית הנשמות לגילוי התכליתי בבית המקדש, ולכן נקרא 'בית'.

ח

וג' יסודות הם בדרכי התפילה ועליית האדם, הראשון הוא שצריך האדם לידע שהוא זה שצריך לעשות את רצונו של ה' ב"ה, ולא שצריך הוא יתברך לעשות את רצונו, ולכן צריך הוא לרצות ולהתפלל שידע מה הוא רצונו יתברך ממנו, עד שירצה זאת בכל תפילותיו, וזהו כנגד מדרגת הנפש והרצון, וכענין שכתוב (בראשית כג, ח) "אם יש את נפשכם", שמשמעותו רצונכם. השני הוא שלא ישגיח בדעת בני האדם ברצונותיו ובדרך תפילותו, ויזכור בכח התפילה שעצום הוא מאד, ולכן אין לו להתפעל ולהחשיב כלל את גודל ריחוקו מצד גופו וטבעו ויצריו, וזהו כנגד מדרגת הרוח, שהיא רוח גבורה. ויסוד השלישי הוא האמונה ברחמי השי"ת, כי הנה לא יוכל לבוא האדם בסוד התפילה ולעלות מדרגה לדרגה לולי שיהיה דבוק בכל מאודו באמונה ברחמי ה' יתברך, ולכן יסוד גדול הוא בדרכי התפילה שיזכור שלכל דבר יש עומק ופנימיות שמעל השגתו והבנתו, ואמנם כלול ותלוי הכל ברחמי וברוב טובו יתברך, וזהו כנגד הנשמה ואור הרחמים ושהם הפנימיות האמיתיות שבכל דבר, הגנוזה בעומק מחשבתו של ה' ב"ה שהכל הוא דרכים ותחבולות להביא טובה מוחלטת לאדם.

והנה בתחילה קנה אברהם למדרגת ה'נפש' וכנאמר בו (בראשית יב, ה) "ואת הנפש אשר עשו בחרן", ובראותו לראשונה את מקום מערת המכפלה כמובא בפרקי דרבי אליעזר (פ"ו), קנה אז למדרגת ה'רוח', וכנאמר לבסוף (בראשית כג, כ) "ויקום השדה והמערה אשר בו לאברהם", ובעקדת יצחק בהר המוריה קנה אברהם את מדרגת ה'נשמה', וכך זכו האבות כל אחד בדרכו למדרגות נפש רוח ונשמה.

ט

ועליית הצדיקים באלו המדרגות הם בבחינת עיבור, כי אחר שעלה כל צדיק וקנה לכל קומת מדרגת הנפש, הנה התכלית בזה שישבו ויאיר כל זאת למטה ממדרגתו ובמקום שהיה קודם שזכה לקנות למדרגת הנפש, וזהו ענין לידה.

וכאשר יצא אברם מחרן ונתן בו הקב"ה את השם אברהם, עלה בזה ממקום שיש בו חרון אף, היינו ממקום הקליפות, וכאשר יצא אברהם הוציא והעלה עימו לכל מדרגות הנפש, ובמידת החסד שדבק בה היה הולך ומברר לכל הסיגים מזו המדרגה, וכמו שכתוב (משלי יא, יז) "גומל נפשו איש חסד". והביור מצד החסד הוא שמבטל האדם את כל רצונותיו לילך להאיר את אורו יתברך, כמו שכתוב 'לך לך מארץ', והיצרפות הסיגים שמצד החסד זהו מתוך גודל דבקותו בשליחותו ובציווי השי"ת, כמו שכתוב (ירמיה ב, ב) "זכרתי לך חסד נעורייך... לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה", שמתוך כך יצא מאברהם ישמעאל ונתפרד בקליפה מצד החסד. וכך הוא ראשית דרך התפילה, שיגש האדם לעבודת התפילה מתוך שיבקש את רצונו יתברך, וכל רצונו בתפילה יהיה לבוא לגילוי רצונו יתברך, וכאשר אינו אוהז במדרגה זו, הנה גם לזה יבוא מתוך עבודת התפילה, וזו המדרגה עצמה ישיג מתוך התפילה, מה שאין כן 'ישמעאל' משמעותו שחפץ האדם שיעשה הוא יתברך את רצונו.

י

ובזה הוציא אברהם לכל נשמות ישראל במדרגת 'נפשם' ממקום הקליפות, ואמנם יצחק ויעקב הוציאו לכל מדרגות רוח ונשמה כאמור. שבעקדת יצחק קנה יצחק לכל מדרגות הנשמה, כי מאז הוא כנגד עלמא דאתי, וכמו שחי הוא בעולם הבא שהוא כנגד מדרגת הנשמה כמובא בתוספתא שבזוהר נח (בדף ס ע"א), אמנם עיקר מדרגתו של יצחק היא מדרגת הרוח, כי יצחק העלה לכל נשמות ישראל במדרגות הרוח. וזהו ששאל רשב"י שם בזוהר בא (בדף לט ע"ב) על הפסוק (בראשית כד, ג) "ויצא יצחק לשוח בשדה", וכי לא היה לו בית או מקום אחר להתפלל, היינו שאחר שזכה למדרגת נשמה הנקראת 'בית', מדוע לא העלה לכל הניצוצין מצד הנשמה, והשיב רשב"י (שם) שהיה יצחק רואה במדרגתו שענינו הוא להשיב לכל הנשמות מצד הרוח, וב'שדה' הם הנשמות שמצד מדרגה זו, ולכן קבע תפילתו בשדה דוקא.

ואמר רשב"י שם בזוהר, שאותו השדה היה מערת המכפלה, וכמו שנאמר (בראשית כה, י) "השדה אשר קנה אברהם", היינו שעלה אברהם למדרגת הרוח, אך יצחק הוא שהעלה לכל הניצוצין והנשמות מצד הרוח ומצד הגבורה, כי היסוד הקר והלח נקרא 'מים', והיסוד החם והלח נקרא 'רוח', והיא רוח ה' באדם להיות גיבור חיל מבלי להשגיח כלל בכל המונעים אותו מעבודת השי"ת, עד שאינו מתפעל ומחשיבם כלל, וכמו שכתוב (שופטים ו, יד) "ורוח ה' לבשה את גדעון" ותרגם יונתן 'רוח גבורה'. והוא הכלל והיסוד השני בתפילה האמור,

שאחר שנתברר אצל האדם רצונו יתברך, בודאי שצריך שישגו, אלא שעיקר כל השגה תלויה היא בסייעתא דשמיא וברצון השי"ת להביאו לכל טובה ומעלה.

ולכן כל שאוהז האדם בתפילה על מטרתו בהשגת רצון ה' ב"ה, אין לו להשגיח בכל צד מחשבה שאינה טובה אם השיג זאת אם לאו, אלא לתלות עיניו בו יתברך מתוך רוח גבורה מבלי להחשיב לצד האחר כלל, מה שאין כן עשוי שאין לו תקוה ונכנע תיכף לתאוות העולם, וכמו שאמר 'הנה אנכי הולך למות'. ומפני שהיה מתקן יצחק ומעלה לכל מדרגת הרוח מצד הגבורה, התבררו הנשמות מצד הגבורה ויצא מכך עשוי, וניתן לו חלק במערת המכפלה שהיא כנגד תיקון מדרגת הרוח, כי שדה המכפלה נקנה בארבע מאות שקל כסף, כנגד מה שכתוב (בראשית לב, ז) "ארבע מאות איש עימך", ושהוא כנגד ידי עשוי המְצַרִים לישראל, ולכן 'יד עשוי' עולה כמנין 'קש', ובסוד (עובדיה א, יח) "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשוי לקש ודלקו בהם ואכלום", כי לעתיד יצאו שלהובין ודין קדוש לכלות לכל המְצַרִים לישראל.

יא

והנה יעקב קנה למדרגת נשמה שהיא מדרגת בית, היינו שהעלה כל הניצוצין והנשמות, והביאם לכדי כך שיוכלו לקבל את התורה מצד מדרגת נשמתם. כי יוצאי מצרים היו כנגד מדרגת היובל ועולם השופר, ולכן כל קבלת התורה מצד נשמתם היה מצד מדרגת הנשמה והעולם הבא, ולכן הייתה פורחת נשמתם כפריחת נשמת יצחק בעקדה, שעל ידי כן זכה יצחק וקנה למדרגת נשמה, ולכן קיבלו את התורה מצד מדרגת השופר והשמיעה, ומצד שם ס"ג ומדרגת נשמה, שהם כולם מאותה המדרגה כמובא בזוהר בשלח (בדף עו מ"א), וכמו שכתוב (שמות ט, ט) "ויהי קול השופר הולך וחזק מאד משה ידבר והא להים יעננו בקול".

ועיקר ענין קבלת התורה היתה מצד מדרגת הנשמה, בכדי לחקוק בישראל לדורות שכלל התורה היא גילוי רחמים, שעיקר גילוי מידת הרחמים הם כלפי הנשמה, ודרכה משתלשל הדעת הזו עד למטה לגופים ולנבראים. כי שורש הנפש והרוח באותיות ו"ה, ומלבישים הם לדרך ההנהגה הגלויה לתחתונים, שהם אותיות ו"ה שבשם הוי"ה, אמנם הנשמה שורשה באות ה' ראשונה דשם הוי"ה, והיא מלבישה למידת אריך אנפין והרחמים המגולים שאין הבריות יכולות להבין ולהשיג בהם, אמנם מתוך השגת ה'נשמה' ברחמי השי"ת משפיעה זאת ל'רוח', היינו שממשיכה היא ברוח של האדם את הדעת שהכל הוא רחמי השי"ת, והרוח ממשיכה ומגלה זאת ב'נפש' האדם, וכמובא בזוהר אחרי מות (בדף ע"ב).

יב

ולכן אמרו במכילתא יתרו (מס' דבחודש ה) שבסיני נגלה הקב"ה לישראל כזקן מלא רחמים, ומשמעות הדבר, שמפני שסרה מהם אז הזוהמה ונתעלו והשיגו מדרגת נשמה, היה נגלה בדעתם מידת אריך אנפין כאמור, וכל זה היא מכח עבודת יעקב אבינו שהעלה את ישראל בכל מדרגת הנשמה כאמור, וכל זה היה בבחינת עיבור, כי תכלית הדבר היה להביאם לענין הלידה שהיה זה במתן תורה, שיהיה אפשרי אז להאיר בהם את השגתו במידת רחמי השי"ת, וכמו שכתוב (בראשית מג, יד) "ואיל שדי יתן לכם רחמים", ואמרו בזוהר 'איל' דא אברהם, 'שדי' דא יצחק, 'יתן לכם רחמים' דא יעקב, ואמרו עוד שם בזוהר לך לך (בדף פז ע"ב) שכיון שבא אברהם התעורר ברכה בעולם, בא יצחק והודיע שיש דין ויש דיין, בא יעקב ועורר רחמים בעולם. ולכן בא יעקב וקרא למקום המקדש והתפילה שְׁקֵרָאָה 'בית', כי כל גילוי הרחמים ותיקון העולם תלוי בזה שיבנה בית המקדש, ואז יתגלה מדרגת הנשמה שיראו וישגו הכל ברחמי השי"ת, משום שתהיה מידת אריך אנפין מגולה אל הכל, ויראו שאין שיעור לרחמי השי"ת, וכל אחד יראה שכל מה שאירע עימו בהרפתקאות העולם היה ברחמים גמורים שאין בהם דין כלל. והוא יסוד התפילה השלישי הנצרך בדרכי התפילה, שיאמין האדם וידבק את מחשבתו ודעתו רק ברחמי השי"ת, עד שיזכה לחוש את קרבת השי"ת מגולית כמדרגת 'בית', היינו שהוא שמור ומוגן ומונהג ועטוף ברחמי ה', והוא נצנוץ מדרגת הנשמה שבשורשה שרויה היא בסמוך אצלו יתברך, והיא השגת הנשמה בלבושי השי"ת שנתעטף באורו יתברך בסוד 'הוא ושמו אחד' לתכלית זו, בכדי לגלות את עוצם רחמי לנשמות ישראל. וזה שנאמר (ישעיה ב, ה) "בית יעקב לכו ונלכה באור ה'", 'לכו' הוא כנגד האות ו' וקו"ה, 'נלכה' הוא כנגד לבושו יתברך והשכינה וכנגד האות ה', והכל בכדי לבוא ל'באור ה'', היינו שכל אור גילוי יתברך הוא בכדי להתוודע אל הנשמות שישגו באורו יתברך.

קחו חלק במפעל הקודש

יחזקיהו

מנוע יחזקיהו ויחזקיהו

המעונינים להצטרף למערך הרכזים ברחבי הארץ והעולם ולחלק מדי שבוע את גיליונות הקודש באזור המגורים וכן לתגובות הארות והקדשות בעניני העלון ניתן לפנות

076.5995991 או במייל: m.yam.shlomo@gmail.com

לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות לכתובת: alonim.yanuka@gmail.com